

BBABAC-5 21V- bacheloroppgave med forskningsmetode

Litteraturstudie

Kulturell kompetanse i relasjonsbygging med minoritetsfamilier



Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i barnevern

Stavanger/17.05.2021

Antall ord: 12 450

Kandidatnummer: 5084

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	4
1.1. Presentasjon av problemstilling	5
1.2. Begrepsavklaringer.....	5
1.3. Formål med oppgaven.....	7
1.4. Betydning for barnevernsyrket.....	7
2. Teori.....	8
2.1. Fire-perspektivmodellen.....	8
2.1.1 Egenperspektivet.....	8
2.1.2 Andreperspektivet.....	9
2.1.3 Det intersubjektive opplevelsesfellesskapet	9
2.1.4 Samhandlingsperspektivet	10
2.2. Yrkeskonteksten.....	11
2.3. Gregory Batesons kommunikasjonsteori	11
2.4. Dialog eller samtale.....	12
2.5. Kulturell kompetanse	12
2.6. Relasjonsbygging	13
2.6.1 Relasjonskompetanse.....	13
2.6.2 Personlig profesjonalitet	14
2.6.3 Relasjonens betydning	15
2.7. Oppsummering	15
3. Metode	17
3.1. Valg av metode.....	17
3.2. Datainnsamling.....	18

3.3.	Reliabilitet og validitet.....	19
4.	Resultater	20
4.1.	Presentasjon av funn.....	20
4.2.	Drøfting av funn	32
5.	Diskusjon	35
5.1.	Begrepet kulturell kompetanse.....	35
5.2.	Tilegning av kulturell kompetanse	35
5.3.	Kulturell kompetanse i praksis.....	36
5.4.	Kulturell kompetanse i et samfunn i endring	37
5.5.	Viktigheten av kulturell kompetanse i relasjonsbygging	37
5.6.	Videre forskning.....	39
6.	Avslutning.....	40
7.	Referanseliste	42

1. Innledning

Ethvert møte med andre mennesker vil være farget av ens egen oppfatning av verden, samfunnet, og forståelse av kommunikasjon og samhandling. Forutinntattheter og stereotypisering vil kunne ødelegge for konstruktiv samhandling dersom en ikke er bevisst over sine egne holdninger og verdier. For å kunne arbeide som profesjonsutøver må en dermed evne å reflektere rundt egen tankegang og handlingsmåter, og å møte mennesker med et åpent sinn. Dette blir spesielt viktig i møte med personer fra minoritetsgrupper. I dagens nyhetsbilde er kulturer, religioner, og etnisiteter ofte i søkelyset, og dermed er det rimelig å anta at flere gjør seg opp meninger om disse temaene uten å ha møtt personer med ulik bakgrunn fra ens egen.

Det er verdt å diskutere om hvorvidt sosiale medier og internett har gjort den majoritetsetniske befolkningen i Norge mer bevisst overfor den minoritetsetniske opplevelsen i samfunnet. Ved å ha tilgang til hvilken som helst informasjon en måtte ønske, i tillegg til at marginaliserte grupper får mulighet til å uttrykke seg til et større publikum, kan dette bidra til at verden føles “mindre”, slik at utfordringer i andre deler av verden, blir aktuelle i ens egen sosiale krets. Kipperberg (2015, s. 25–26) skriver at globalisering bringer med seg et større mangfold av væremåter, identiteter, normer, og moral. Dette stiller samfunnet overfor nye utfordringer, og anmoder økt flerkulturell kompetanse hos profesjonsutøver.

I praksis på et kulturhus for ungdom erfarte jeg at mine egne oppfatninger og antakelser om andre kulturer noen ganger påvirket mitt inntrykk av de jeg samhandlet med. Jeg opplevde et møte med en ungdom hvor stereotypiske antakelser formet mitt inntrykk av en situasjon. Jeg gikk ut ifra at personen på bakgrunn av sin kulturelle tilhørighet, og dermed den fremstillingen som ofte blir gjort i media av den gjeldende kulturen, hadde en opplevelse av en situasjon på en annen måte enn meg selv. Ved å ha denne antakelsen i bakhodet, gikk jeg derfor frem i interaksjonen på en måte som var urettferdig og forhåndsdommende mot den andre personen. Relasjonen mellom meg som profesjonsutøver og den andre ble påvirket negativt i forhold til dette. Det var en ubehagelig situasjon å stå i, og jeg forstod at jeg, både for min egen del og den andre personen sin del, måtte utvikle min kompetanse innenfor kulturelle forskjeller og likheter. Jeg måtte lære meg å reflektere rundt mine egne tankemønstre, og utfordre det som var kjent og enkelt, slik at jeg ble en bedre profesjonsutøver. På bakgrunn av mine opplevelser ønsker jeg dermed å utforske

hvordan en kan tilegne seg kulturell kompetanse, slik at en kan ha forståelse og respekt for at man kan være ulike.

1.1. Presentasjon av problemstilling

Statistikk fra Statistisk sentralbyrå fra 2019 viser at i gruppen barn i alderen 0 – 17 år, per 1000 barn, mottok 52 innvandrere tiltak fra barnevernet. Av norskfødte barn med innvandrerforeldre mottok 32 tiltak, og 27 av barna som mottok tiltak var uten innvandrerbakgrunn (Dyrhaug, 2020). Med andre ord er barn og unge med tilknytning til andre kulturer en signifikant del av de som mottar tiltak fra barnevernet, og at man som sosialarbeider ofte møter klienter fra minoritetsfamilier. Det kan dermed argumenteres for at en profesjonsutøver i barnevernet må inneha kulturell kompetanse og relasjonskompetanse for å evne å bygge en holdbar relasjon med de hen arbeider sammen med.

Min problemstilling blir dermed:

«Hvilken betydning kan kulturell kompetanse ha for sosialarbeiderens relasjonsbygging med minoritetsfamilier?»

Denne problemstillingen ønsker jeg å besvare med følgende spørsmål:

1. Hvilke forståelser tillegges begrepet *kulturell kompetanse* i dag?
2. Hvilke utfordringer knyttes til relasjonsbygging med minoritetsfamilier?

1.2. Begrepsavklaringer

Kultur

Begrepet kultur blir i Robinson (2007, s. 5) forklart som en livsstil, med vekt på at kulturer ikke er statiske, spesielt ikke i samfunn der det bor mennesker fra forskjellige kulturer side om side (Fernando, 1995, s. 5, sitert i Robinson, 2007, s. 5). Kultur blir også referert til barneoppdragelse, familiesystemer, og etiske verdier eller holdninger som er felles for en gruppe (Fernando, 1991, s. 10, sitert i Robinson, 2007, s. 5).

I denne oppgaven blir definisjonen over brukt om begrepet kultur, i tillegg til at det også vektlegges at kulturelle forskjeller og den definisjonen av kultur som blir brukt i dagligdags tale,

ofte omhandler mennesker fra ulike etnisiteter, religioner, og bakgrunner. Begrepet *kultur* er derimot et vidt begrep, og denne oppgaven fokuserer spesielt på mennesker som kommer innenfor kategorien *etnisk minoritet*.

Sosialarbeider

En sosialarbeider blir i denne oppgaven en som arbeider innenfor sosiale fagfelt, som for eksempel barnevernet eller sosialtjenesten. Begrepene sosialarbeider, profesjonsutøver, og barnevernspedagog vil bli brukt om hverandre, men sikter til beskrivelsen over.

Minoritetsfamilie

Minoritetsfamilie blir i denne forstand kategorisert som en familie som er av ikke-majoritetsetnisk bakgrunn. Dette innbefatter innvandrere som har migrert til Norge fra andre land, men også familier som er vokst opp med en annen kultur enn den regjerende majoritetskulturen i Norge.

I Skytte (2008, s. 15) blir det presisert at *etniske minoritetsborgere* ikke utgjør en enhetlig gruppe, hverken etnisk, religiøs, språklig, eller i hudfarge. Forfatteren skriver også at det ikke er en oppfatning om at etniske minoritetspersoner deler en felles opplevelse av en minoritetssituasjon. Denne avklaringen har jeg også valgt å bruke i min oppgave.

Relasjon

En relasjon blir i Gjertsen (2010, s. 205) definert som samspill mellom mennesker, og mellom mennesker og den situasjonen mennesket er i. I denne oppgaven blir relasjon bruk om et forhold eller en samhandling mellom en sosialarbeider og en minoritetsfamilie.

Kommunikasjon

Kommunikasjon blir i Schirato og Yell (2000, s. 1) definert som en prosess med å produsere betydninger, og måtene som meningssystemer blir formidlet av deltakere i en kultur. Videre vil jeg benytte begrepet kommunikasjon om interaksjon mellom sosialarbeider og minoritetsfamiliene.

1.3. Formål med oppgaven

Formålet med oppgaven er å tydeliggjøre hvilken betydning kulturell kompetanse har for sosialarbeiderens arbeid med minoritetsfamilier. Jeg ønsker å se på hvordan man på en hensiktsmessig måte kan gå frem for å skape en god relasjon i en samhandling hvor en selv og den andre har ulike verdier. Min ambisjon er at oppgaven kan bidra til en mer nyansert diskusjon rundt det kulturelle barnevernet.

1.4. Betydning for barnevernsyrket

En barnevernspedagog vil komme til å arbeide innenfor mange ulike felt, med mange ulike mennesker. Felles for alle er at samspillet med andre mennesker vil spille en rolle i arbeidet. Det er dermed viktig som barnevernspedagog å ha ferdigheter og redskaper til å skape kontakt og relasjoner til andre, spesielt når den andre er i en vanskelig situasjon. Ved å evne å skape relasjoner med andre, kan en skape tillit, og dermed øke sjansen for at den andre ser på forslag som profesjonsutøveren kommer med som konstruktivt og hjelpsomt. Relasjonsbygging i sammenheng med minoritetsfamilier kan være utfordrende når man har ulik bakgrunn og kultur. I et samfunn med økende flerkulturalitet, er temaet viktige enn noen gang, da man oftere møter klienter med minoritetsbakgrunn. I møte med disse personene blir kulturell kompetanse viktig å inneha som sosialarbeider, for å i større grad kunne skape en god relasjon med minoritetsfamilien.

2. Teori

I dette kapitlet skal jeg gjennomgå teori som er relevant når jeg skal besvare problemstillingen. Først skal jeg beskrive fire-perspektivmodellen (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 39) som tar for seg hvordan man i ulike kontekster reflekterer rundt eget handlingsmønster i møte med andre. Videre skal jeg inn på Gregory Batesons kommunikasjonsteori (Ulleberg, 2004, s. 17) som er opptatt av at all erfaring er subjektiv, og at relasjonen er helt grunnleggende i kommunikasjon. Deretter skal jeg belyse temaet kulturell kompetanse, etterfulgt av relasjonskompetanse og hvilken betydning relasjonen har. Avslutningsvis vil jeg se disse teoriene i lys av hverandre, og hvilke forståelser som overlapper mellom teoriene.

2.1. Fire-perspektivmodellen

Røkenes og Hanssen (2012, s. 39) introduserer fire grunnleggende perspektiv som et møte mellom mennesker kan oppleves fra. Disse perspektivene er grunnleggende for all kommunikasjon og samhandling, men viser også til at det som skjer i samhandlingen er avhengig av hvilken kontekst samhandlingen foregår i. Det legges vekt på at modellen ikke er noen «sannhet» eller «fasit», men heller en metafor på mellommenneskelig kommunikasjon og samhandling i en bestemt sammenheng (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 40).

2.1.1 Egenperspektivet

Hvordan en selv opplever verdenen, den sosiale settingen, og handlingene som skjer defineres som egenperspektivet. Her bringer en også inn en for-forståelse og en selvforståelse som medvirker på hvordan en tolker andres atferd. Fra ens egne erfaringer, verdier, og holdninger, vil en forstå ting ut ifra en meningskontekst. En vil dermed oppleve at det ofte ses som lettere å samtale med noen en har mye til felles med, når det gjelder bakgrunn og erfaringer. For profesjonsutøveren innebærer kunnskap om egenperspektivet å evne å kjenne seg selv, slik at en kan reflektere over betydningen av verdier og holdninger en selv bringer inn i samhandlingen. En skal også evne å være til stede i yrkesrollen på en slik måte som er til beste for den andre en samhandler med, slik at en ivaretar både egen og den andres vel og ve (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 40).

I eksempelet fra over vises det at jeg i den gitte situasjonen brakte med meg en for-forståelse av den andres kultur og atferd. Jeg tolket en situasjon på en måte, og antok at den andre tolket den på en annen måte uten å samtale om dette. I Skytte (2008, s. 94-95) blir dette også tatt opp, at man bruker møtet til å få bekreftet for-forståelsen man bringer med seg, og dermed blir blinde for særpreg som omhandler individet. Min meningskontekst var i denne situasjonen for snever, og jeg evnet ikke å reflektere rundt hvilket perspektiv jeg tilbydde situasjonen. Ved å ha kunnskap om egenperspektivet har jeg ved senere anledning fått et bredere innblikk i hvordan jeg selv tenker, og blitt stødigere i mine egne verdier og holdninger. Erfaringene fra denne situasjonen i praksis har gjort meg mer obs på hvilken rolle jeg har som profesjonsutøver, og hvilken betydning mine verdier og holdninger skal tillegges i samhandlingen.

2.1.2 Andreperspektivet

Den andres opplevelse av verden, hvordan den andre i samhandlingen differensierer fra en selv. Her må en evne å forholde seg til nettopp de ulikheter som finnes mellom mennesker, alt fra bakgrunn, alder, livssituasjon, kjønn, og kultur. Profesjonsutøveren må være i stand til å ivareta andreperspektivet i samhandlingen, og møte den andre der den er (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 41).

Situasjonen som oppstod i praksis, var som nevnt mye preget av min manglende kulturell kompetanse og min forutinntatthet. Da jeg fra tidligere semester på studiet hadde kunnskap om andreperspektivet, og hvordan man skal ivareta dette i en interaksjon, er det rimelig å anta at jeg var bevisst dette. Da jeg lyktes i å være klar over at den andre hadde et perspektiv som var ulikt mitt eget, og møte den andre der hen var, la jeg derimot for stor vekt på kulturaspektet omhandlende den andre personen. Dette gjorde at jeg på noen områder kunne møte hen i forhold til å tilrettelegge med tanke på kjønn, alder, og livssituasjon, men la for stor vekt på de kulturelle ulikhetene mellom meg og den andre.

2.1.3 Det intersubjektive opplevelsesfellesskapet

Når en deler meninger og opplevelser med den andre, og arbeider sammen for å oppnå fellesskap og forståelse, skapes det tredje perspektivet i samhandlingen, opplevelsesfellesskapet. Ved hjelp av dette opplevelsesfellesskapet kan en utvide egne forståelseshorisonter, og på en mer effektiv

måte hjelpe hverandre å forstå hva den andre tenker, føler, og opplever ting.

Opplevelsesfellesskapet kan ses på som en indre, psykologisk ramme, hvor begge parter meddeler, slik at begges opplevelse blir tilgjengelig for den andre. Denne typen ramme for kommunikasjon er en forutsetning for at partene skal kunne forstå hverandre (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 41–42).

I praksis ble det som nevnt ikke lagt til rette for at begge parter fikk kommunisere sitt perspektiv på en situasjon som hadde oppstått. Da vi imidlertid i ettertid fikk snakket om hva som hadde skjedd, fikk vi brukt det intersubjektive opplevelsesfellesskapet til å lære mer om hverandre, slik at vi også kunne øke forståelsen for hverandres synspunkt. Det var spesielt ved hjelp av dette perspektivet, jeg klarte å på en bedre måte kommunisere med ungdommen jeg i utgangspunktet hadde en uheldig start med, i forhold til å bygge en relasjon.

2.1.4 Samhandlingsperspektivet

Det fjerde perspektivet er et metaperspektiv, som handler om å forstå samhandlingen og relasjonen mellom partene. Her er målet å kommunisere om kommunikasjonen, slik at en kan reflektere over det som skjer i samhandlingen, og få en bredere forståelse for hva hver part mener og ønsker å kommunisere. Dersom en opplever uenigheter eller konflikter i samhandlingen, er samhandlingsperspektivet til hjelp for å kunne komme til roten av hva som skaper nettopp uenigheter eller konflikter (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 42).

Videre i forhold til eksempelet over, valgte jeg å invitere ungdommen til å ha en samtale om hvilken oppfatning hen hadde om situasjonen som hadde oppstått. Vi fikk avklart hvordan hen hadde opplevd det jeg sa og gjorde, og min fremtoning i situasjonen. Slik ble jeg mer oppmerksom på hvilke antydninger jeg utstrålte, slik at jeg kunne jobbe med å tilpasse meg selv til situasjoner i fremtiden. Jeg fikk også mulighet til å kommunisere hvilket inntrykk jeg hadde av opplevelsen, slik at vi sammen kunne reflektere over hva som hadde gått galt, og hvorfor det hadde oppstått en konflikt.

2.2. Yrkeskonteksten

Konteksten er den sammenhengen kommunikasjonen skjer i. Yrkeskonteksten blir for en profesjonsutøver dermed den ytre rammen rundt kommunikasjonen. En sosialarbeider må forholde seg til ulike kontekster; den fysiske, den sosiale, og meningskonteksten. Den fysiske konteksten er rommet en befinner seg i, og en eventuell møblering av dette. Den sosiale konteksten spiller også en rolle ved at en vil snakke om forskjellige ting og på forskjellige måter avhengig av hvilken sosial sammenheng en befinner seg i. Meningskonteksten betyr den meningen som ligger bak uttrykket. Dette innebærer at alt en sier og gjør kan forstås av andre ut ifra hvordan det menes. Dette forutsetter derimot at de en kommuniserer med deler samme meningskontekst, og dersom en deltaker i kommunikasjonssituasjonen ikke er klar over meningskonteksten, kan det oppstå misforståelser. Hvordan en opptrer i disse ulike settingene vil dermed variere fra om en er på en sosial sammenkomst med venner, eller om en er på jobb. Det er nettopp det å kunne skille mellom disse settingene, som gjør yrkeskonteksten relevant og meningsfull. En skal åpenbart ikke te seg likt på fest med venner, som i møte med en familie. Både sosialarbeideren og de en arbeider sammen med vil ha forventinger til hvordan samhandlingen skal foregå, og det er derfor nødvendig at sosialarbeideren er klar over sin rolle i den konteksten hen befinner seg i (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 42–43).

2.3. Gregory Batesons kommunikasjonsteori

Et viktig moment i Gregory Batesons kommunikasjonsteori er at «å oppfatte er å tolke». I Ulleberg (2004, s. 17) vises det til at alt blir tolket; gjenstandene vi forholder oss til er ikke gjenstander, men ideer om gjenstander. Det vil si at det ens oppfattelse av et objekt, fenomen, eller situasjon baseres på hvilken mening en selv tillegger det. Dette betyr dermed at kommunikasjonsperspektivet omhandler hvordan en selv forstår virkeligheten. Med andre ord er det å forstå at Bateson er opptatt av at all erfaring er subjektiv, men at relasjon, både mellom fenomener og mellom mennesker er grunnleggende for kommunikasjonen. En viktig grunnregel for hans måte å forstå kommunikasjon og relasjon på er at «det er umulig å ikke kommunisere» (Ulleberg, 2004, s. 17). Videre blir det presisert at vi alltid kommuniserer om både innhold og forhold. Dette innebærer at man kommuniserer på flere nivåer, parallelt med innholdet i

samtalen; indirekte kommuniserer vi også hvordan vi ser på forholdet vårt, hvordan vi definerer det. Bateson hevder at i samtale vil mennesker alltid være mest opptatt av forholdsaspektet (Ulleberg, 2004, s. 18).

Relasjonsperspektivet innebærer ikke bare forhold mellom mennesker, men også relasjoner mellom fenomener og mellom erfaringer og hendelser. Å tenke i relasjoner er å sammenligne et fenomen med et annet, eller et perspektiv med et annet, slik at vi får mer kunnskap om begge sider enn om vi studerer dem isolert (Ulleberg, 2004, s. 30).

2.4. Dialog eller samtale

I Svare (2008, s. 10) blir begrepet «dialog» beskrevet som en affære som utøves gjennom ord, og som er fornuftig. Dette er i det minste ordets fundament fra greske 'dia', som betyr 'gjennom', og 'logos' som betyr 'ord', 'tale', eller 'fornuft'. I nyere tider blir ofte ordet benyttet på samme måte som, og i stedet for, begrepet «samtale». For en sosialarbeider, hvor målet med samtalen er å treffe et resultat hvor begge parter kan stå inne for dette, og hvor det er en viss enighet om hvilke grep som eventuelt må tas, er det dermed riktig å anse samtalen som foregår i slike kontekster for dialoger. Videre vises det også til at dialogen er et samarbeid, hvor partene lytter til hverandre, og er interessert i den andres meninger, ytringer, og følelser. Det forutsetter også at begge parter er villige til å utfordre egne tankemønstre, ettersom ny informasjon kommer til lyset. Det er en enighet om at dialogen er et felles prosjekt der deltakerne skaper noe sammen (Svare, 2008, s. 15).

2.5. Kulturell kompetanse

Kulturell kompetanse definert som «evne til å samhandle effektivt med folk fra forskjellige kulturer». Dette innebærer flere faktorer; å være bevisst ens eget kulturelle verdensbilde, en aksepterende holdning til kulturelle forskjeller, kunnskap om uttrykksformer og livsoppfattelser i ulike kulturer, og kunnskap og evne til å arbeide tverrkulturelt. Ved å arbeide sammen med familier fra andre kulturer, samt samarbeide med kollegaer med etnisk minoritetsbakgrunn kan en utvikle egen kulturell kompetanse. Det medfører at en forstår og ser verdien av barnets og familiens kulturelle erfaringer, og bruker dette som en ressurs i arbeidet. Kulturell kompetanse

innebærer også kultursensitivitet. Dette betyr at en er bevisst over at kulturelle likheter og ulikheter eksisterer, og at dette vil påvirke samhandlingen. Som en profesjonsutøver må en dermed kunne oppdage og forstå i hvilken grad kulturelle faktorer påvirker arbeidet som gjøres sammen med den andre (Jávo, 2010, s. 154-155).

For å kunne tilegne seg kulturell kompetanse forutsetter det at profesjonsutøveren er observant i de samhandlingene en har med andre. Dette vil innebære å reflektere rundt de opplevelsene en har i samhandlingen i ettertid, både alene og sammen med den andre. Slik kan en både øke sin forståelse for den andres perspektiv, men også utforske og utfordre ens eget perspektiv. Konteksten for samhandlingen vil også være nyttig å reflektere rundt, og hvilken rolle den spilte for hvordan interaksjonen gikk. Det kan, som det nevnes i Gregory Batesons kommunikasjonsteori (Ulleberg, 2004, s. 17), være ulike meninger tillagt ulike objekter i konteksten en befinner seg i, og ved å reflektere med den andre rundt nettopp hvilken betydning den fysiske konteksten samhandlingen befinner seg i, åpnes det opp for en videre forståelse av hverandres oppfattelse.

2.6. Relasjonsbygging

Relasjonsbygging for en sosialarbeider handler om å skape en *bærende* relasjon. Dette innebærer at relasjonen skal både *bære* den hjelpen som gis, samtidig som relasjonen i seg selv er til hjelp (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 19). Videre skriver Søndena (Bjørknes, Delås, Gradovski, Haaland, Line, Paulsen & Søndena, 2018, s. 146) at kvaliteten i relasjonen bygger på et krav om felles vilje hvor begge partene er i en kontinuerlig diskusjon om hva som er til det beste for situasjonen de befinner seg i.

2.6.1 Relasjonskompetanse

Å inneha *relasjonskompetanse* betyr at en fagperson evner å forstå og samhandle med personer en møter i yrkessammenheng på en holdbar og hensiktsmessig måte (Røkenes & Hanssen, 2012, s.71). Ved å være relasjonskompetent skal en mestre å kommunisere på en måte som gir mening for den andre, samtidig som den overordnede hensikten med samhandlingen blir ivarettatt. I tillegg til dette innebærer det også at den andre ikke blir krenket av fagpersonens måte å kommunisere på (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 9–10). Dette betyr med andre ord at

profesjonsutøver skal søke å ivareta den andres behov og interesser, samtidig som det er en konstruktiv mening med samhandlingen. For å bygge en relasjon med den andre må profesjonsutøveren først og fremst være i stand til å etablere denne relasjonen. Deretter forutsettes det at fagpersonen mestrer å stå i relasjonen over tid, og vedlikeholde den. Til slutt skal en også avslutte relasjonen på en profesjonell måte. Dette innebærer at hverken profesjonsutøveren eller den andre har en negativ assosiasjon til relasjonen i ettertid (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 10).

2.6.2 Personlig profesjonalitet

Å være profesjonell innebærer å stå i en yrkesrolle, med den kompetansen og de grensene den krever. Profesjonsutøveren må evne å til en viss grad legge til side private preferanser og meninger, og gjøre oppgavene som en står ovenfor (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 246–247). Dette betyr derimot ikke at yrkesrollen må fylles på en upersonlig og kald måte. Personlig profesjonalitet bygger på profesjonsutøverens er personlig i relasjon og handlemåte, at en våger å være seg selv og ikke påtar seg en rolle. For å kunne opprettholde en grense mellom profesjonsutøveren og det andre, skal det derimot være et klart skille mellom det personlige og det private. Dette innebærer forskjellige faktorer hos forskjellige mennesker. Her kan også kulturelle forskjeller spille inn. Yrkesutøveren kan møte mennesker fra en kultur som forventer at en forteller om hvorvidt hen er gift og har barn, uten at det blir privat. Med mennesker fra en annen kulturer kan dette krysse over til den private delen av grensen. Det innebærer dermed at yrkesutøveren og den andre har en felles forståelse av hvor skillet går, selv om dette skille er foranderlig (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 247). I noen tilfeller vil grensene som går på om hvorvidt relasjonen er privat eller ikke være avgrenset i yrkesprofesjonens fag-etiske retningslinjer, og andre nedfelt i straffeloven eller andre lover. På de områdene hvor dette ikke er klart forbestemt er det derimot opp til enhver profesjonsutøver å finne det naturlige skillet selv. Dette kan variere fra relasjon til relasjon, og fra situasjon til situasjon. Målet er å finne en balanse hvor yrkesutøveren ikke bruker rollen sin som et skjold, slik at relasjonen blir kald og avstandspreget, men heller ikke så personlig at det ikke faglig sett er tjenlig for den en arbeider sammen med (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 248).

2.6.3 Relasjonens betydning

Relasjonen mellom profesjonsutøveren og den andre er viktig. Dersom en barnevernspedagog har en trygg relasjon med mor eller far, kan kritiske råd og velment veiledning blir oppfattet som omtanke og hjelp. Dersom relasjonen er utrygg kan det oppfattes som belæring og kritisering av personen selv (Røkenes & Hanssen, 2012, s. 178). Det vises til to sentrale forhold i Røkenes og Hanssen (2012, s. 178-180) som viser til hvorfor selve relasjonen mellom hjelper og klient er viktig. Det første er at alle mennesker er sårbare, og i et møte mellom for eksempel en sosialarbeider og en annen kan selvfølelsen til den andre bli rammet. Dette gjelder både i korte møter og gjentatte møter som går over lengre tid. Barnevernspedagogen må dermed være bevisst at personen den møter kan være rammet av frykt for både selve møtet, men også faren for gjentakelse og retraumatisering; den andre er redd for at barnevernspedagogen skal bekrefte og ramme selvfølelsen hens negativt, slik hen har opplevd tidligere. Det andre som blir trukket fram er betydningen av at den andre føler tillit til og respekt for fagpersonen. Dette blir trukket frem av klienter i brukerundersøkelser selv, og det er relasjonen som blir fremhevet som det sentrale.

2.7. Oppsummering

Gjennom teorikapittelet har jeg forsøkt å benytte litteratur og tidligere forskning for å belyse oppgavens problemstilling:

“Hvilken betydning har kulturell kompetanse for sosialarbeiderens relasjonsbygging med minoritetsfamilier?”

Jeg startet med å introdusere fire-perspektivmodellen og Gregory Batesons kommunikasjonsteori. Fellestrekk ved disse teoriene viser at viktigheten av å være observant over eget perspektiv på samhandlingen med andre mennesker, og hvordan dette påvirker interaksjonen. Bateson er spesielt opptatt av at alt er kommunikasjon; at selv om en ikke sier noe blir dette tolket. Dette er også relevant å se i lys av det intersubjektive opplevelsesfellesskapet, for å forstå hvordan partene forstår hverandre. Her kan også distinksjonen mellom samtale og dialog trekkes inn, hvor det gjøres rede for at en dialog er et samarbeid mellom partene, og at begge er villige til å utfordre egne tankemønstre. Samhandlingsperspektivet blir her en ytre ramme for å kunne skape en relasjon. Ved å kommunisere med hverandre om hvordan

samhandlingen ble tolket, kan en skape tillit, og åpne for en bedre forståelse av hverandres synspunkt. Ved slik diskusjon og kommunikasjon omkring hva som har foregått, kan også begge parter tilegne seg kulturell kompetanse, og lære hverandres kulturelle koder og handlingsmåter.

3. Metode

I dette kapitlet skal jeg gå gjennom hvilken metode jeg har valgt å benytte meg av, samt redegjøre for ulike metodiske valg som er tatt underveis i denne oppgaven. Metode beskrives som en fremgangsmåte med en konkret plan, grunnet i regler og prinsipper. Begrepet stammer fra greske *methodos* og betyr «det å følge en bestemt vei mot et mål». Vitenskapelige metoder blir i dag kjennetegnet av tre krav (Tranøy, 2019);

1. Påstandene er offentlige og intersubjektivt prøvbare.
2. Påstandene bør være så enkle og systematiske som mulig.
3. Påstandene bør ha så høy grad av holdbarhet som mulig.

Forskningsspørsmålet «*hvilken betydning kan kulturell kompetanse ha for sosialarbeiderens relasjonsbygging med minoritetsfamilier?*» kan besvares ved bruk av ulike metoder, og det kan være aktuelt med både kvalitative og kvantitative studier. For å avgjøre hvilket undersøkelsesdesign en ønsker å benytte seg av, er det først og fremst hensiktsmessig å gjøre rede for om en ønsker å bruke primærdata eller sekundærdata. På bakgrunn av tidsbegrensninger, omfang av oppgaven og muligheten til å få tak i respondenter har jeg valgt å benytte meg av sekundærdata for å besvare studiens problemstilling.

3.1. Valg av metode

Målet med denne oppgaven er å fastslå hvilken kunnskap og hvilke teorier som allerede finnes om kulturell kompetanse og kultursensitivitet, og hvilken betydning det vil ha for relasjonsbygging med minoritetsfamilier. En kvalitativ studie har som mål å gå i dybden på et fenomen, og få en bredere forståelse av dette. Dette innebærer å få frem så mange detaljer og nyanser som mulig av et fenomen, og oppnå en helhetlig beskrivelse av en person eller gruppe, gjerne også med hensyn til en gitt kontekst. Et kjennetegn her er som regel få enheter (Jacobsen, 2010, s. 55). En kvantitativ studie ønsker å redegjøre for hvor hyppig eller sjeldent et fenomen inntreffer. Dette kjennetegnes ofte at det blir brukt mange enheter, for å få et bredere perspektiv, men til gjengjeld vil ikke fenomenet bli studert i dybden (Jacobsen, 2010, s. 64).

Det er i denne oppgaven valgt å bruke litteraturstudie for å besvare problemstillingen. Dette på bakgrunn av gitt tidsbegrensning, oppgavens omfang, klientenes personvern, og dagens situasjon

med covid-19 som skaper usikkerhet knyttet til samhandling med respondentene. Litteraturstudie er et undersøkelsesdesign som tar for seg forskning som allerede er gjort på området, altså bruker en sekundærdata til å sammenstille teorier og funn i en *meta-analyse* (Jacobsen, 2010, s. 53–54). Når en velger å bruke dette undersøkelsesdesignet i en bacheloroppgave er målet å systematisk gjennomgå den litteraturen som allerede finnes, og se ulike aspekter i lys av hverandre (Aveyard, 2014, s. 2).

En svakhet med litteraturstudier er at de baserer seg på eksisterende forskning, noe som gjør at man i større grad begrenses til å forholde seg til eksisterende data og på denne måten ikke kan tilpasse datainnsamlingen. Dette gjør at litteraturstudie kan oppleves som lite fleksibelt i forhold til kvalitativ og kvantitativ forskning hvor man i større grad kan tilpasse innhenting av datamateriale til sitt forskningsspørsmål.

3.2. Datainnsamling

Denne oppgaven bygger på en litteraturstudie, og datainnsamlingen blir dermed å innhente tidligere forskning på temaet for å så nøye gjennomgå dem og se på deres relevans for min problemstilling. Søkene ble gjennomført fra 5. februar 2021 til 14. april 2021. Det ble søkt etter vitenskapelige artikler fra fagfelleverderte tidsskrift på norsk og engelsk, utgitt i tidsperioden 2015 til 2021.

I begynnelsen av søkeprosessen ble det gjennomført tilfeldige men hensiktsmessige søk i Oria og Google Scholar for å bli kjent med søkemotorene, samt bli inspirert av ulike artikler. Denne type søk blir også kalt *greeting* (Dalland, 2019, s. 151). *Snøballmetoden*, hvor en sjekker litteraturlistene til andre publiserte verk, ble også anvendt. Etter hvert som søkeprosessen ble mer systematisert ble det gjort rede for noen nøkkelord som var relevante (Dalland, 2019, s. 151).

Disse bestod blant annet av *kulturell kompetanse*, *kultursensitivitet*, *cultural competence in social work*, *relasjonskompetanse*, *relasjon*, *minoritet*, *relasjonsbygging*, *med mer*. Søkene med norske søkeord ble gjort hovedsakelig i Oria. Søking med engelske søkeord ble gjort i både Oria og Google Scholar. Disse søkeordene ble også brukt i samhandling med hverandre, for å spisse søket enda mer. Det ble også lagt vekt på å finne forskningsartikler fra andre land, som USA og Canada, for å kunne få en bredere innsikt i forskningen som var utført på området.

Når jeg startet å gjøre søk, kom det en del faglig litteratur og undersøkelser som omhandlet sykepleieryrket og den samiske kulturen. Dette virket som god forskning, men var ikke relevant for det jeg ønsket å undersøke. Derfor måtte jeg ekskludere disse søkeresultatene fra listen, slik at søkene ble mer målrettet mot det jeg ønsket å undersøke.

3.3. Reliabilitet og validitet

Reliabilitet og validitet er to begrep som knyttes opp mot dataens pålitelighet. Reliabilitet handler om undersøkelsens nøyaktighet, hvor man ser på hvilke data som benyttes, hvordan de er samlet inn og hvordan dataen bearbeides (Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2011, s. 44). For å styrke oppgavens reliabilitet har jeg under datainnsamlingen benyttet meg av søkemotorene Google Scholar og Oria, og det ble bare inkludert artikler som er fagfellevurdert. Ved å gjøre kun inkludere artikler som er fagfellevurdert, har jeg på forhånd sikret at dataen er vurdert av andre fagkyndige (Svartdal, 2021). Reliabiliteten styrkes ved at en enkeltstående artikkel kun ser på et spesifikt utvalg, mens man i litteraturstudier henter data fra flere studier og dermed kan basere resultatene sine på et større utvalg av respondenter. Dette vil bidra til at man i med større sikkerhet kan generalisere resultatene for et vestlig perspektiv på sosialt arbeid.

Jeg har i denne oppgaven valgt å inkludere en artikkel som er eldre enn 5 år, noe som er utenfor tidsrammen jeg i forkant hadde satt meg. Bakgrunnen for dette er at jeg så det som nødvendig å inkludere denne i oppgaven for å få tilstrekkelig med relevant data, samt at artikkelen ikke falt langt utenfor den satte tidsrammen.

Validitet handler om resultatenes gyldighet, og i hvilken grad man ut fra studiens resultater kan trekke gyldige slutninger (Dahlum, 2021). I denne oppgaven hvor jeg har valgt å benytte meg av litteraturstudie for å besvare min problemstilling styrkes resultatenes gyldighet ved at de bygger på resultater fra fire andre studier. Det vil si at resultatene i denne oppgaven sammenstiller resultatene fra de fire studiene, og dermed fokusere på likheter og ulikheter. Dersom resultatene i studien sammenfaller kan man med en større sikkerhet si at resultatene kan generaliseres til befolkningen. Ved å sammenligne flere artikler får en et større utvalg av informanter, og kan dermed analysere om hvorvidt det som kommer frem av resultater er sant.

4. Resultater

4.1. Presentasjon av funn

Dette er gjort ved å lage en tabell over artiklene, med formål, metode, nøkkelbegreper, og relevans til min problemstilling. Det er gjort en redegjørelse for hovedfunn i sammendraget av artiklene.

Tittel	Cultural Competence and Social Work Education: Moving Toward Assessment of Practice Behaviors	From Cultural Competence to Cultural Counciousness: Transitioning to a Critical Approach to Working Across Differences in Social Work	Frykten for barnevernet – En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger	Sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn
Forfatter (år, land)	Jayshree S. Jani, Philip Osteen & Stacy Shipe (2016, USA)	Corry Azzopardi & Ted McNeill (2016, Canada)	Marte K. Fylkesnes, Anette C. Iversen, Ragnhild Bjørknes & Lennart Nygren (2015, Norge)	Bente Puntervold Bø (2017, Norge)
Tidsskrift	Journal of Social Work Education, 2016-06, Vol. 52 (3), s. 311-324	Journal of ethnic & cultural diversity in social work, 2016-07, Vol. 25 (6), s. 282 - 299	Norges Barnevern, 2015, Vol. 94 (2), s. 80 - 96	Fontene forskning, 2017, årgang 10 (2), s. 71-83
Formål	Å rapportere resultatene av en kvalitativ studie av interessenter i sosialt arbeidsbegrepsdannelse av kulturell	Å undersøke kulturell kompetanse i sosialt arbeid og relaterte fagdisipliner, inkludert	Å utforske hva frykten for barnevernet blant etniske minoritetspersoner	Å formidle sosialarbeideres erfaringer med flerkulturelt sosialt arbeid, for å bidra til at utdanningsinstitusjonene kan gi

	kompetanse i sosialarbeiderutdanninger, og å ta opp de nåværende begrensningene som ligger i målingen av dets oppnåelse.	konseptuelle underbygg, praksisnærminger, og kontroverser.	omhandler med hensyn til representasjonene av barnevernet den relateres til.	framtidige sosialarbeidere et realistisk bilde av de utfordringene de vil møte som yrkesutøvere i et flerkulturelt samfunn.
Metodebruk	Semi-strukturerte intervjuer	Systematisk gjennomgang av kvalitativ forskning	Semi-strukturerte intervjuer	Mixed methods (både kvalitativ og kvantitativ)
Nøkkelbegreper	Kulturell kompetanse; sosialt arbeid; målbarhet; refleksivitet	Kulturell kompetanse; kultur og mangfold; sosialt arbeid	Etniske minoriteter; barnevern; frykt; anerkjennelse; deltakelse	Flerkulturell diskurs i sosialt arbeid; tolkeproblemer i kulturmøter; flerkulturell kompetanse
Relevans til min problemstilling	Utforsker de underliggende konstruksjonene som danner grunnlaget for utvikling av kulturell kompetent praksis gjennom sosialarbeiderutdanning.	Utforsker ulike metoder og modeller som kan være styrkende for å jobbe mer effektivt på tvers av ulike kulturer i sosialt arbeid.	Utforsker hvilke faktorer som spiller inn når innvandrere foreldre redegjør for sine antakelser om og erfaringer fra barnevernets praksiser.	Utforsker hvilke erfaringer sosialarbeidere sitter igjen med etter arbeid med minoriteter, og hvilke utfordringer de anså som mest krevende.

***Cultural Competence and Social Work Education: Moving Toward Assessment of Practice Behaviors* av Jayshree S. Jani, Philip Osteen og Stacy Shipe, publisert I *Journal of Social Work Education* 03.06.2016.**

Artikkelen baserer seg på kvalitative intervju av fokusgrupper bestående av feltinstruktører, lærere, og studenter ved et fakultet, hvor formålet med artikkelen er å rapportere interessentenes konseptualisering av *kulturell kompetanse*. Hovedresultatene i artikkelen deles inn i tre hovedområder. Disse innebar *definisjon av kulturell kompetanse, undervisning og læring av kulturell kompetanse, og evaluering av kulturell kompetanse*.

I det første hovedtemaet ble det diskutert rundt begrepet *kulturell kompetanse* og hvilken mening begrepet ble tillagt. Her mente interessentene at begrepet var mangelfullt, og på grunn av den vide forståelsen og praktiseringen av begrepet, at det ble mangelfullt og tvetydig. En av studentene viser også til denne problematikken med sin kommentar: “Jeg forstår begrepet [kulturell kompetanse], men hva forteller det meg å gjøre?”. Det legges også vekt på at begrepet antyder et statisk, uopnåelig slutt punkt, hvor en utøver har tilegnet seg all den kunnskap det er mulig. I den forbindelse hevdet interessentene at begrepet ikke tar hensyn til dynamiske mellommenneskelige prosesser i forbindelse med arbeid mellom ulike kulturer. Her vektlegges også det faktum at konseptet *kulturell kompetanse* ikke tar hensyn til at slikt arbeid er en toveis prosess, at begge parter innehar denne kompetansen. Det er også enighet i fokusgruppene om at den nåværende tolkningen og konseptualiseringen av begrepet som en ferdighet som skal brukes for å skape kontakt med andre fra ulike etnisiteter avleder oppmerksomheten fra spørsmålet om makt og avmakt. Resultatene fra intervjuene viste også at interessentene mente det var viktig at kunnskap om undertrykking, diskriminering, makt, og privilegier ble anerkjent som kritisk, selv om de ofte ikke blir gitt tilstrekkelig anerkjennelse som komponenter i å arbeide med ulike kulturer. Interessentene trakk frem noen begreper som de mente var relevante i forhold til *kulturelt kompetent praksis; ydmykhet, fleksibilitet, nysgjerrighet, bevissthet, og forståelse*. Det ble også lagt vekt på at disse begrepene viser til en persons egenskaper fremfor spesifikk atferd, og på spørsmål om hvordan kulturell kompetanse ser ut i praksis, svarte en feltinstruktør: “Det er mer en praksistilnærming, eller et tankesett; å være åpen, enn en ferdighet”.

I det andre hovedtemaet diskuteres det undervisning og læring av kulturell kompetanse. Her er interessentene i fokusgruppene enige om at det tar tid å tilegne seg kulturell kompetanse, og at det ikke er noe en kan lære seg fra en bok, men gjennom møter med ulike kulturer og gjennom sosialt arbeid. Det er erfaringslæring, og ens egen erfaring spiller inn på læring av kulturell kompetanse. I dette hovedtemaet blir også det faktum at en aldri er utlært dratt frem.

Evaluering av kulturell kompetanse er det tredje hovedtemaet. I denne delen av intervjuet skulle deltakerne identifisere gyldige metoder for å vurdere studentenes faktiske ferdigheter eller praksisoppførsel som ville demonstrere kompetanse i å jobbe eller delta i ulike kulturer. Dette slet imidlertid nesten alle deltakerne med, og et fakultetsmedlem beskrev en student med selvbevissthet, kunnskap, og kritisk tenkning, og sa: “De kan fremdeles ikke gå ut [inn i en praksissituasjon] og vite nøyaktig hva de skal gjøre med den informasjonen”. Flere fakultets- og feltinstruktører uttalte at kulturell kompetanse i praksis var en udefinerbar kvalitet. Det ble også bemerket at mangelen på klarhet i å definere kulturell kompetanse gjorde det vanskelig å identifisere praksisatferd. Spørsmål som var relevant til denne problemstillingen ble nevnt: “Hva er formålet med kulturell kompetanse? Hvorfor? Hva forventer vi er resultatet av kulturelt kompetente studenter?”. Det er derimot enighet om at god praksis er kulturelt kompetent praksis, og at det er vanskelig å definere hvor god kulturell kompetanse den enkelte student eller sosialarbeideren har.

Oppsummert skriver forfatterne av artikkelen at forskningen og funnene som er gjort, vil bidra til litteraturen ved å forbedre forståelsen av hvordan kulturell kompetanse defineres, undervises, læres, og kan evalueres. Det vises også til at funn fra studien støtter langvarige antakelser i litteraturen om at prosessen med å bli kulturelt kompetent - at utvikling av selvbevissthet og bevissthet om den andres verdensbilde er forutsetninger for å gi effektive inngrep. Resultatene av studien understreker også kompleksiteten som er involvert i undervisning i kulturell kompetanse, og i evaluering av studentenes utdanningsresultater. Tvetydigheten i gjeldende definisjoner av kulturell kompetanse, og mangelen på klarhet om hva som er målbare utdannings- og praksisresultater har skapt betydelige vanskeligheter. Det bemerkes at “i den virkelige verdenen” er kulturell kompetanse en forutsetning for praksiskompetanse. Dette innebærer at

sosialarbeideren tilegner seg kritiske tenkeevner og evnen til å starte og opprettholde dialog med mennesker med ulik bakgrunn.

From Cultural Competence to Cultural Counciousness: Transitioning to a Critical Approach to Working Across Differences in Social Work av Corry Azzopardi og Ted McNeill, publisert i Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work 21.07.2016.

Artikkelen baserer seg på systematisk gjennomgang av kvalitativ forskning, hvor formålet er å gjennomgå teoretisk og empirisk litteratur som undersøker kulturell kompetanse i sosialt arbeid og relaterte fagdisipliner. Hovedfunnene i denne artikkelen omhandler hva kulturell kompetanse anses som, og hva begrepet inneholder. Forfatterne i artikkelen skriver at et kontinuerlig skifte i sosialt arbeid er med på å styrke sosialarbeidernes evner til å jobbe effektivt på tvers av ulike kulturer, og at dette innebærer både kunnskap om kulturelle forskjeller og personlige holdninger hos profesjonsutøveren. De sier også at kjernen i sosialt arbeid er kulturell bevissthet, og at det er et sentralt element i forpliktelse om sosial rettferdighet. De sier også noe om at det mangler en klar definisjon på hva som *er* kulturell kompetanse, og dermed er vanskelig å måle og validere. Videre vises det også til at empatiske evner og forståelser er medvirkende til å tilrettelegge for tverrkulturelt samarbeid, slik at en kan skape tillit, for å øke sannsynligheten for at en oppnår en dialog som tilnærmer seg “sannheten” for den andre. En empatisk forståelse *individualiserer* dermed den andre, altså at den skiller individet fra samfunnet og ser deres personlige opplevelser og erfaringer.

Frykten for barnevernet – En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger av Marte K. Fylkesnes, Anette C. Iversen, Ragnhild Bjørknes, og Lennart Nygren, publisert i tidsskriftet Norges Barnevern 2015.

Artikkelen baserer seg på kvalitative intervjuer gjort med ti foreldre med flyktningbakgrunn, og deres erfaringer fra kontakt med barnevernet. Hovedfunnene i analysen viser at det er en gjengs forståelse blant interessentene at frykten for barnevernet ikke er knyttet opp til personlige erfaringer, men at oppfatningene blant etniske minoritetspersoner generelt var negative med

tanke på barnevernet. Videre ble hovedresultatene delt opp i tre hovedtema; Barnevernet tar bare barn, barnevernet går ikke i dialog med foreldre, og barnevernet diskriminerer.

I det første hovedtemaet tolket forfatterne at oppfatningen om at barnevernets hovedjobb var å ta barn fra foreldre, fremfor å hjelpe familier, var bidragsytende til den fremherskende frykten for barnevernet. Det viste seg og at foreldre som trengte hjelp, valgte å ikke ta kontakt med barnevernet, i frykt for å bli fratatt barna. Dette var også den generelle holdningen som var å oppfatte i miljøene interessentene var i, da mange av historiene baserte seg på hva de hadde hørt fra andre, og ikke hva de hadde opplevd selv. De ble også stilt spørsmål ved barnevernets hensikt med deres handlinger, og forfatterne viser til en norsk undersøkelse gjort i 2013, at foreldre med ikke-vestlig bakgrunn i større grad enn norske, hadde en oppfattelse av at barnevernet ville ta barna deres. Dette baserer seg imidlertid på manglende kunnskap om barnevernssystemet, noe som utgjør en barriere for samarbeid i et flerkulturelt barnevernsarbeid. Prinsippet om barnets beste og det biologiske prinsipp blir også trukket frem som spenningsmomenter i norsk lovgivning. Hva som blir ansett som barnets beste i det norske samfunnet, og hvilke verdier barnevernet handler ut ifra, kan være ustemt med hva interessentene anser som barnets beste. Det blir til slutt vist til at frykten for barnevernet blant etniske minoritetspersoner kan forstås som krenket foreldreidentitet. Majoritetens oppfattelse av hva som er barnets beste er forankret i verdiene i samfunnet på en slik måte at etniske minoritetsforeldre nektes deltakelse i møte med velferdsstaten, og slik marginaliseres som omsorgspersoner.

I det andre hovedtemaet, *barnevernet går ikke i dialog med foreldre*, vises det til en felles oppfatning om at barnevernet ekskluderer foreldre i beslutningsprosesser. En informant beskriver forholdet med barnevernet som en *enveiskommunikasjon*, hvor barnevernet stiller spørsmål ved omsorgsutøvelsen, og foreldrene må forklare seg. Det vises også til at den gjengse oppfatningen er at foreldre ikke er inkludert i samarbeidet mellom barnevernet og barnehagen, og at “barnehagen vil sende en melding før de snakker med deg, vil de snakke med barnevernet”. Det var også en felles oppfatning om at inngripen i familien skjer uten forvarsel, og at det forventes at etniske minoritetspersoner tilpasser seg “norske” måter å oppdra barn på. Videre vises det til en frykt for krenkelser i møtet med barnevernet, da barnevernets “tatt-for-gitte” forståelser av barnets beste, og mangelen på varme og forståelse i personlige relasjoner truer individets selvtillit, og dermed oppleves som krenkende. Informantene beskrev også en livssituasjon preget av trangbodddhet, belastet nærmiljø, og svak økonomi - det å være

marginalisert i det norske samfunnet. Slikt gir liten makt i møtet med barnevernet, og en alvorlig konsekvens ved å forstå utfordringene i barnevernssystemet i lys av etnisitet, kan være at klasserelaterte forhold som hindrer medvirkning og kan bidra til å styrke skjevheter i samfunnet.

I det tredje hovedtemaet beskrives en oppfatning om at barnevernet diskriminerer. Mange foreldre opplever mangel på opplæring og informasjon når de kommer til landet, og sammen med hyppige plassering, ble dette tolket som bevist for at barnevernet kan ha skjulte hensikter, og dermed diskriminerer gjennom sine praksiser. En oppfatning var at barnevernet “tar” barna for å gi dem en annen kultur enn den de hadde fått hos sine biologiske foreldre. Dette var også underbygget med det faktum at det opplevdes at barn heller ble plassert hos fremmede, norske fosterforeldre, enn hos andre familiemedlemmer som var villige til å påta seg omsorgsansvaret. Videre mente informantene at fosterforeldre “fjerner” barnets tilknytning til deres etnisitet, og ikke reiser til hjemlandet deres eller lærer noe om barnets etniske kultur, og at det som ble vist av hjemlandet var preget av elendighet, nød, og primitivitet. Dette ble beskrevet som moderne slaveri. De forholdene som blir pekt på er imidlertid ikke individuelle handlinger eller holdninger, men strukturelle forhold; manglende kursing av nyankomne innvandrereforeldre svekker forutsetningene for å imøtekomme barnevernets forventninger, at mangelen på fosterhjem med etniske minoritetsbakgrunn gjør at barna må vokse opp i en annen kultur, og at generelt negative representasjoner av flyktnings hjemland i den norske kulturen får konsekvenser for fosterforeldrenes ivaretagelse av barnas etniske tilhørighet. Det blir videre vist til FNs barnekonvensjon artikkel 30, at barnevernet er forpliktet til å jobbe for at barn med minoritetsbakgrunn “ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk”. Forfatterne vurderer her om det kan stilles spørsmål ved om dagens sosiale ordninger krenker barns rettigheter.

Oppsummerende skriver forfatterne at frykten for barnevernet blant etniske minoritetspersoner kan forstås i lys av krenkelser - som frykt for å bli fratatt barna, bli usynliggjort, samt bli diskriminert. Videre konkluderer forfatterne med at negative følelser og representasjon i grupper i samfunnet, med frykten for barnevernet som en konsekvens, er viktige å studere. Fordi forestillingen om demokratisk beskyttelse og ivaretagelse av borgernes rettigheter og behov er forankret i velferdsstatens institusjoner. Når dette kommer i konflikt med de personlige relasjonene med sosialarbeider, kan det svekke tilliten til institusjonene. Foreldres frykt for

diskriminering kan imidlertid ikke, ifølge artikkelforfatterne, forstås uavhengig av barns behov for beskyttelse og anerkjennelse. Det blir spurt spørsmål ved hvorvidt frykten for krenkelser er uunngåelig med hensyn til anerkjennelsen av barn, og om nyankomne foreldres vanskelige situasjon ble vektlagt fremfor beskyttelsen av barna.

***Sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn* av Bente Puntervold Bø, publisert i tidsskriftet *Fontene Forskning* 2017.**

Artikkelen baserer seg på kvalitative og kvantitative undersøkelser av sosialarbeidere som har arbeidet med minoritetsetniske personer. Dette bestod av fokusgruppeintervjuer og spørreskjemaundersøkelse. Temaet for undersøkelsene var deltakernes erfaringer med minoritetsarbeid. Hovedfunnene ble delt inn i tre hovedkategorier; kommunikasjonsproblemer, systemmangler, og behov for kunnskap og kompetanse. Videre ble disse resultatene sortert i underkategorier, som blir presentert under.

Kommunikasjonsproblemer

Deltakerne fikk spørsmål om hvilke utfordringer det flerkulturelle arbeidet representerer, og hva de anså som de største utfordringene i arbeid med innvandrere og flyktninger. Disse spørsmålene ble diskutert i fokusgruppene, og kommunikasjonsproblemer var en fremtredende faktor. Her ble språkproblemer tatt opp, og at dette førte til misforståelser mellom sosialarbeider og klienter. Med dette innebar det at sosialarbeideren var usikker på om budskapet ble forstått av den andre, at språket i vedtakene var vanskelig, og manglende ressurser til å oversette til klientenes morsmål. Dette er en tendens som vises både i eldre og nyere forskning. Manglende kjennskap til hverandres kulturelle koder ble også trukket frem som et kommunikasjonsproblem. Ulike uttrykksmåter, tradisjoner, og kulturelle preferanser skapte en barriere mellom sosialarbeideren og den andre. Blant annet ble det nevnt at sosialarbeideren kunne ha antakelser om den andre som ikke stemte. Kulturforskjellene skapte like store problemer som språkforskjeller, i følge informantene.

Barnevernsarbeid som kulturmøte

I barnevernssaker og familiekonflikter blir sosialarbeideren og minoritetsklienter konfrontert med hverandres ulike holdninger til barne- og familieliv. Barnevernsarbeid som kulturmøte er et tema, da disse møtene er kulturmøter for begge parter, både sosialarbeideren med

majoritetsetnisk bakgrunn og den andre med minoritetsetnisk bakgrunn; begge partene er ofte uforberedt på at den andre ikke deler deres syn på oppdragelse og familieliv. Informantene beskrev en opplevelse av store kulturforskjeller i møtet med foreldre med minoritetsbakgrunn. De delte ikke hverandres syn på barnets plass i familien, grensesetting, og barnehage. Informantene hadde også en oppfattelse av at spesielt ungdom fra minoritetsfamilier sammenlignet seg med etnisk norske ungdom, og dermed kom i konflikt med foreldrenes atferdskrav. Dette mente de resulterte i at ungdom sto i fare for å bli straffet, og å bli kastet ut av hjemmet. Det ble også sagt at vold i hjemmet i minoritetsmiljøene ofte dreide seg om “oppdragervold”, at minoritetsforeldre brukte fysisk avstraffelse som disiplineringmetode. Det nevnes at lignende resultater er rapportert i andre studier.

Endrede familieroller

Det ble rapportert i fokusgruppene at flere hadde erfart at migrasjonen hadde endret rollene i familien. De mente at når familiene kom til Norge, var ikke far lengrer “overhodet” i familien, og at mor får et større ansvar med å forsørge familien. Det kunne være lettere for mor å få deltidsjobb som ufaglært, og vanskeligere for far å få en fulltidsstilling. Dette påvirket maktbalansen mellom mor og far, og kunne skape konflikter.

Lite erfaring med byråkratiske organisasjoner

Ifølge informantene var ett av problemene de støtte på i arbeid med minoritetsklienter at de ikke hadde erfaring med byråkratier som barneverntjenesten og sosialtjenesten. Den største utfordringen var å få dem til å komme, og ifølge informantene hadde ikke innvandererklienter det samme forholdet til timebooking og oppmøteplaner som majoritetsetniske klienter. De ble også sagt at mange hadde urealistiske forventninger til sosialarbeideren med tanke på hvilken makt vedkommende hadde til å påvirke utfallet i saken.

Tolkeproblemer

Problemer som omhandlet å få tak i og bruk av tolk fikk også mye oppmerksomhet i begge undersøkelsene. Det ble forklart som en stor utfordring, da blant annet at det var mangel på tolker, dyre tolker, økt tidsbruk når samtalene foregikk gjennom tolk, og klienter som ikke ønsket å bruke tolk. Disse utfordringene skapte store kommunikasjonsproblemer mellom profesjonsutøver og den andre. Det var også usikkerhet knyttet til det faktum at profesjonsutøveren ikke var sikker på om det som ble sagt, ble kommunisert riktig med hensyn

til fagterminologien. Det blir også lagt frem at utilstrekkelig tolkekapasitet og manglende profesjonell tolketjeneste, er strukturelle mangler som svekker kvaliteten i minoritetsarbeidet.

Helseproblemer og mangelfullt behandlingsopplegg

Informantene sa det var “mye helseplager blant minoritetsklientene”, både diffuse helseplager, psykiske problemer, og traumer. Det ble også brukt ord som “udefinerte vondter” for å forklare helseplagene profesjonsutøverne oppfattet blant klienter med fremmedspråklig bakgrunn. Det ble også gjort rede for at mange av informantene satt igjen med en erfaring at mange flyktninger slet med alvorlig psykiske problemer, og at mange var traumatiserte etter å ha vært på flukt fra hjemlandet. Det blir også henvist til statistisk sentralbyrå som bekrefter dette inntrykket; en betydelig høyere andel blant innvandrerbefolkningen oppgir å ha helseplager enn majoritetsbefolkningen. I tillegg til dette ble også et rigid regelverk poengtert, da dette gjorde det vanskelig å tilrettelegge en behovsplan for hvert enkelt individ. Dette påvirket handlingsrommet til profesjonsutøveren, og muligheter for effektivt samarbeid.

Oppsummert forklarer forfatteren at resultatene fra de to undersøkelsene koker ned til kommunikasjonsproblemer og systemmangler. Kommunikasjonsproblemene oppstår når det partene ikke forstår hverandres språk, hverandres kulturelle koder, og har forskjellige referanserammer. Det blir etterlyst flere og mer profesjonelle tolker, et regelverk som er mer fleksibelt, og et bedre behandlingstilbud for traumatiserte flyktninger.

Hvilke kunnskapsbehov oppga sosialarbeideren

I undersøkelsene ble informantene spurt hvilket kunnskapsbehov de har i arbeid med minoriteter. de oppga kunnskap om innvandrere og deres hjemland, og at de ikke hadde tilstrekkelig utdanning for det flerkulturelle barnevernet. Deltakerne i spørreundersøkelsen oppga også at de savnet kunnskaper om “religion, kultur, og reaksjoner på krig og katastrofer”. De bemerket også det faktum at de visste lite om hvorfor klientene kommer til Norge, og hva de hadde gått gjennom, som en utfordring. De var også et ønske om kunnskap i hvordan de kunne se at personer er traumatisert. I tillegg til dette ønsket de mer kunnskap om barneoppdragelse og familiehold i andre tradisjoner enn den vestlige. De påpekte at dersom de visste mer om hvilke kulturelle kontekster familiene kom fra, kunne de skape en relasjon på en mer holdbar måte.

Hvilke forståelser reflekteres i undersøkelsene

Ifølge forfatteren av artikkelen kunne mange av de spørsmålene informantene stilte i undersøkelsen, blitt besvart i samtale med minoritetsklientene. Det ble bemerket at det ikke ble nevnt noen initiativ som sosialarbeiderne selv hadde tatt for å fylle de kunnskapshullene de opplevde å ha. Forfatteren oppga at de satt igjen med en følelse av “passivitet” fra informantene, når det gjaldt forventningene om hvordan de skulle tilegne seg mer kunnskap om utfordringene de møtte i arbeidet sitt. De ble også lagt vekt på at sosialarbeiderne ønsket mer kunnskap om “de andre”, og at dette var et tilsynelatende ensidig fokus de hadde. Det virket som oppfattelsen til informantene var at “den norske væremåten” var en universell standard”, og de virket lite opptatt av at egen forståelse var uttrykk for en vestlig ideologi. Det var et fravær av diskusjon rundt mer prinsipielle spørsmål, for eksempel hvordan sosialarbeideren skulle forholde seg til andre forståelser av barn, kjønnsroller, og sykdom, dersom disse avvek fra majoritetssamfunnets forståelser.

Oppsummert sies det at det er vel så viktig med eget verdigrunnlag, som å ha kjennskap til klientens kulturbakgrunn.

Manglende kunnskap om rettslige forhold

Kunnskap om den rettslige protokollen, og hvor klientene befinner seg i denne, er mangelfullt. Sosialarbeiderne i undersøkelsen kunne fortelle at de ofte ikke hadde kunnskap om den flyktningsrettslige statusen for de klientene de jobbet med. Det ble derimot kun unntaksvis nevnt at sosialarbeiderne trengte mer kunnskap om innvandringspolitikk og regelverk. Forfatteren beskriver et inntrykk av at mange sosialarbeidere har en “individerorientert” tilnærming til integrering av minoritetsklienter. De var lite opptatt av diskriminering og rasisme, slik som mange innvandrere kan møte som arbeids- og boligsøkende. Forfatteren avslutter med å understreke at det sterke fokus på kvalifisering av innvandrere og flyktninger til deltakelse i yrkeslivet, kan overse de utestengningsmekanismer og barrierer som mange minoriteter møter i en jobbsøkerfase.

For å oppsummere artikkelen, trekker forfatteren frem hovedtemaene i undersøkelsene som anses å være de største utfordringene i følge informantene. Disse består av kommunikasjonsproblemer, som befatter mangel på språkforståelse, forståelse for kulturelle koder, og mangler på kvalifiserte tolker. I tillegg vises det også at det trengs mer kunnskap og flere behandlingsmuligheter for

traumatiserte flyktninger. Det vises også til at i nyere undersøkelser, som er referert i artikkelen, gir sosialarbeidere tilsvarende svar når de blir spurt om hvilke utfordringer de opplever i minoritetsarbeidet. Det stilles spørsmål ved hvorvidt de sammenfallende svarene gir et korrekt bilde av den situasjonen som er i dag i forhold til utfordringer, mangler, og udekkede behov i minoritetsarbeidet, eller om det er lite oppløftende at de mangler som ble påpekt for mer enn ti år siden, fortsatt blir oppført i dag.

4.2. Drøfting av funn

Felles for de fire artiklene er at de er publisert i fagfelleverderte tidsskrifter. Studiene har fokus på sosialt arbeid, og hvilken rolle kulturell kompetanse kan spille i arbeidet med minoriteter. Felles funn i artiklene er at kulturell kompetanse er nødvendig for å kunne jobbe med minoritetsfamilier, og at det er en viss enighet om at profesjonsutøvere generelt sett ikke har nok kunnskap om kulturelle forskjeller på både individnivå og systemnivå. I tillegg til dette viser resultatene at minoritetsforeldre opplever at sosialarbeiderne har liten forståelse for deres kultur, bakgrunn, og etniske tilhørighet. Det gjøres også funn som omhandler selve begrepet *kulturell kompetanse*, og mangelen på en fast definisjon av dette, samt enighet om at det er et flytende begrep. Alle artiklene er skrevet ut fra et vestlig perspektiv, og en ideologi om at den vestlige måten å oppdra barn på fremstår som å brukes som en mal. Et gjennomgående tema i artiklene er også en antydning til mistillit til systemet fra innvandreneres side, og at det er vanskelig å skape relasjoner på grunn av kunnskapsmangel fra begge parter. Den siste likheten ved funnene i artiklene er at både sosialarbeideren og den andre må bli mer bevisst over det faktum at begge tilbyr et kulturelt aspekt til relasjonen.

Nå har jeg tatt for meg likhetene i artiklene. Nedenfor tar jeg for meg de ulikhetene jeg mente var mest fremtredende i artiklene.

Fylkesnes, Iversen, Bjørknes og Nygren. (2015) og Bø (2017) er artikler fra norske studier, mens Jani, Osteen og Shipe (2016) og Azzopardi og McNeill (2016) er fra andre land, respektivt USA og Canada. Vi kan se at fokuset hos de norske sosialarbeidere ofte er at de selv ikke blir forstått, mens fokuset i de canadiske og amerikanske artiklene ser ut til å være mer preget av hva sosialarbeiderne kan gjøre for å tilegne seg mer kunnskap. Jani et al. (2016) og Bø (2017) har basert seg på utsagn og erfaringer fra tidligere eller nåværende sosialarbeidere og studenter,

mens Fylkesnes et al. (2015) baserer seg på erfaringer til minoritetsklinter som har vært i kontakt med barnevernet, og Azzopardi & McNeill (2016) er en litteraturgjennomgang av kvalitative data fra annen forskning. Det er også forskjeller mellom hva respondentene i artiklene anser å være kjernen i sosialt arbeid, hvor funnene i studien til Azzopardi og McNeill (2016, s. 296) slår fast at kulturell bevissthet er kjernen i sosialt arbeid, mens respondentene i studien til Bø (2017, s. 80) ser ut til å mene at det er det norske barnevernet som må bli forstått. Det er også kun Bø (2017, s. 81) som trekker inn lovverket i landet minoritetspersonen oppholder seg i, og hvilke konsekvenser den prosessen kan ha for livet til personen.

“Hvilken betydning har kulturell kompetanse for sosialarbeiderens relasjonsbygging med minoritetsfamilier?”

For å besvare problemstillingen, krever det vitenskapelige artikler fra perspektivet til en sosialarbeider, men også fra minoritetsfamilien. Det er valgt artikler fra begge perspektiver, og slik er dette med på å besvare problemstillingen. Derimot tar ingen av artiklene for seg temaet *relasjonsbygging*, men nevner hvordan dette påvirkes i konklusjonene. Det er heller ingen av artiklene som svarer på hva som er viktig i relasjonsbygging, men dette temaet er det forsket mye på tidligere, og dermed lettere å få svar på ved bruk av annen eksisterende teori. Det er verdt å nevne at hovedspørsmålet i problemstillingen er hvilken betydning kulturell kompetanse kan ha i relasjonsbyggingen, ikke relasjonsbyggingen som en prosess i seg selv. Artiklene mangler også forskning på hvordan en bør gå fram i relasjonsbyggingen med spesifikt barn, med tanke på hvordan kulturell kompetanse kan påvirke dette.

Ved å lese gjennom og analysere de fire vitenskapelige artiklene, har jeg fått en innsikt i hva som legges i begrepet kulturell kompetanse, og hvordan dette blir tolket og forstått i ulike settinger. Funnene i artiklene viser til en enighet om at kulturell kompetanse er noe en tilegner seg gjennom arbeid med minoritetsetniske personer, og ikke gjennom å studere. Det er også lagt mye vekt på egen evne til å tilegne seg kunnskap, og hvordan en på best mulig måte kan ta nytte av dette. Det som overrasket meg, var at informantene i Bø (2017) sin studie var mer opptatt av at det er så store ulikheter mellom mennesker fra Norge og mennesker fra andre land. Informantene virket å fokusere mer på forskjellene, og virket lite villige til å reflektere rundt egne holdninger og tankemønstre. Studien baserer seg imidlertid på intervjuer og spørreskjema fra 2002-2010,

noe som kan tyde på at økt innvandring og globalisering har ført til at man i dag har et mer åpent syn på kulturelle og etniske ulikheter.

5. Diskusjon

I denne delen av oppgaven skal jeg diskutere funnene fra litteraturgjennomgangen opp mot tidligere forskning og litteratur presentert i teorikapittelet. Jeg har valg å dele hovedfunnene fra litteraturgjennomgangen opp i fire hovedtemaer; begrepet kulturell kompetanse, tilegning av kulturell kompetanse, kulturell kompetanse i praksis, og kulturell kompetanse i et samfunn i endring.

5.1. Begrepet kulturell kompetanse

Det første hovedfunnet fra litteraturgjennomgangen handler om begrepet kulturell kompetanse og konseptualiseringen av dette. Funnene i artiklene viser at begrepet kulturell kompetanse er flytende og i stadig endring. Det er et komplekst begrep, som er vanskelig å definere og som ikke gir definitive forklaringer på hvilke grep som skal fattes. Det er en derimot en felles enighet om at kulturell kompetanse er mer en evne eller en tilstand, enn en ferdighet. De samme konklusjonene og forståelsene finner man i Jávo (2010, s. 154) som skriver at kulturell kompetanse blir definert som “evne til å samhandle effektivt med folk fra forskjellige kulturer”.

5.2. Tilegning av kulturell kompetanse

Funnene i artiklene har understreket det faktum at kulturell kompetanse er nødvendig å inneha i møtet med minoritetsfamilier. Annen teori viser derimot at kunnskap om relasjonsbygging er like viktig, da minoritetsfamilier først og fremst er mennesker. Forskjellene i kultur og utfordringer knyttet opp mot det kulturelle aspektet i relasjonen er uvesentlige dersom en ikke evner å skape relasjoner med andre mennesker.

Det vises også til at kulturell kompetanse er noe en tilegner seg over tid. Hvor mye kulturell kompetanse en sosialarbeider har, ha innvirkning på relasjonsbyggingen. Det er også rimelig å anta at en nyutdannet sosialarbeider dermed innehar mindre kulturell kompetanse, og som følge vil støte på flere utfordringer i forhold til arbeid med minoritetsfamilier. Det skal derimot være sagt at personlige egenskaper til medfølelse, å relatere, og å kommunisere her også vil spille en rolle, og der igjen kan veie opp for manglende kulturell kompetanse. Dette blir også diskutert i

Jani et al. (2016, s. 317), hvor informantene trakk frem begreper som omhandlet dette temaet. Det ble lagt vekt på at begrepene beskrev en persons egenskaper fremfor spesifikk atferd, og at kulturell kompetanse i praksis er “mer en praksistilnærming, eller et tankesett; å være åpen, enn en ferdighet”.

5.3. Kulturell kompetanse i praksis

Kulturell kompetanse spiller en viktig rolle i relasjonsbygging, da det også handler om interaksjon mellom sosialarbeideren og minoritetsfamilien. Sett i lys av dette, vil dermed en relasjon hvor sosialarbeideren mangler kulturell kompetanse være utfordrende for den effektive samhandlingen mellom de to partene, og dermed føre til at de ikke klarer å bygge en god relasjon. Jávo (2010, s. 155) trekker også frem at det er ved å arbeide sammen med familier fra ulike kulturer en kan utvikle egen kulturell kompetanse. De samme konklusjonene trekkes i Azzopardi & McNeill (2016, s. 295) som skriver at det kontinuerlige skiftet i sosialt arbeid er med på å styrke sosialarbeiderens evne til å jobbe effektivt på tvers av ulike kulturer.

Bø (2017, s. 72) skriver i sin forskning at sosialarbeiderens møte med klienter med andre normer og verdier enn de selv er bærere av, har ført til erkjennelse av at sosialarbeidere også må se på seg selv som kulturbærere og representanter for majoritetskulturens dominerende verdier (Ohnstad, Rugkåsa, Ylvisaker, 2014, sitert i Bø, 2017, s. 74). I artikkelen vises det til at sosialarbeideren i undersøkelsen “glemmer” sitt eget perspektiv i samhandlingen, og at det er stort fokus på “de andre” og deres verdier og holdninger. Disse er ikke nødvendigvis i tråd med sosialarbeiderens meninger. Egenperspektivet innebærer å være bevisst at en selv bringer inn et perspektiv i samhandlingen, i tillegg til at en bør kunne legge til sides personlige meninger, slik at en beholder en profesjonell relasjon til den andre. I artikkelen kommer det frem at sosialarbeiderne i undersøkelsene ikke evnet å være bevisst over de holdningene de hadde, og hvordan dette kunne påvirke relasjonsbyggingen

I Røkenes og Hanssen (2012, s. 9-10) om relasjonskompetanse, står det at den andre ikke skal bli krenket av fagpersonens måte å kommunisere på, altså at sosialarbeideren bør etterstrebe å ivareta den andres behov og interesser. En sosialarbeider som ikke evner å reflektere rundt egne holdninger, og kjenner seg selv godt nok til å kunne samhandle på en effektiv og respektfull måte, kan ha vanskeligheter med å bygge en holdbar relasjon med andre. Men det kulturelle

aspektet også gjeldene, er det rimelig å anta at det i tillegg kan forekomme misforståelser og tolkninger av handlinger og utsagt som kan skape utfordringer dersom en ikke er bevisst at en bringer inn en for-forståelse i relasjonen.

I Fylkesnes et al., (2015, s. 87–89) blir det lagt vekt på at mange minoritetsforeldre bringer inn en forståelse av hva barnevernet går ut på. Sosialarbeideren kan skape en sterkere relasjon med den andre, dersom hen er bevisst over at den andre sitt perspektiv er reelt, selv om antakelsene om arbeidet strider med det sosialarbeideren selv mener det går ut på. Dersom sosialarbeiderne velger å avvise den andres frykt for barnevernet fordi sosialarbeideren mener antakelsene er feil, ivaretas ikke andreperspektivet.

5.4. Kulturell kompetanse i et samfunn i endring

Ut fra funnene som sier om at en må samhandle med andre fra ulike kulturer for å utvikle kompetansen, kan det antas at nyutdannede sosialarbeidere har mindre kulturell kompetanse, da de ikke har like mye erfaring med arbeid med minoriteter. Dette er derimot ikke gitt; på grunn av globalisering og innvandring har dagens sosialarbeidere vokst opp med mer kulturell synlighet i samfunnet, noe som igjen kan føre til mer åpenhet for annen kultur og bakgrunn. I Fylkesnes et al. (2015, s. 93) blir det imidlertid konkludert med at minoritetforeldres frykt for barnevernet også har frykt for diskriminering til grunn. I Tronstad (2008, s. 136, sitert i Skytte, 2008, s. 46) kommer det frem at nesten halvparten av de ikke-vestlige innvandrerne har opplevd diskriminering på ett eller flere områder. Det kommer derimot frem i Hamre (2017, s. 161–171) at innvandrere som har blitt diskriminert har sunket til i underkant av 40% i 2016. Dette tyder på en positiv endring i den norske befolkningens holdninger overfor minoritetsetniske personer, og støtter antakelsen om at nyutdannede sosialarbeidere er mer kulturelt bevisste. I en nyere rapport fra Strøm og Sørlien Molstad (2020, s. 36–37), hvor det er gjennomgått data fra Statistisk sentralbyrå, kan det også rapporteres om en signifikant positiv endring i innvandrervennlige holdninger bare fra 2019 til 2020.

5.5. Viktigheten av kulturell kompetanse i relasjonsbygging

Da jeg presenterte teori jeg mente var relevant for problemstillingen min, innebar det mye forskning på områder rundt kommunikasjon og relasjonsbygging, i tillegg til det å være

selvbevisst over egne holdninger og væremåter. Før jeg begynte å søke etter artikler var det nettopp denne teorien jeg tok utgangspunkt i at kunne være relevant for å besvare problemstillingen. Hvilken fremgangsmåte en sosialarbeider bruker for å bygge en relasjon med en klient, vil være varierende uansett hvilken klient en møter. Derfor er antakelsen om at å ha relasjonskompetanse og kunnskap om relasjonsbygging er viktig for å bygge holdbare relasjoner sentral å ha med i teoridelen. Kommunikasjon er en viktig faktor i all menneskelig samhandling, uansett om det er en positiv eller negativ situasjon. Hvordan en bruker kunnskap om kommunikasjon og på hvilken måte en går frem i en samhandling vil også være grunnlaget for å kunne skape kontakt og tillit med andre mennesker. En sosialarbeider ønsker å skape en trygg og holdbar relasjon med en klient, slik at de sammen kan komme frem til løsninger og utfall som begge er enige om, og som er hensiktsmessige i forhold til situasjonen klienten står i.

I artiklene ønsket jeg å se hvilke konklusjoner andre trakk seg med tanke på hvordan kulturell kompetanse kunne spille inn på denne relasjonsbyggingen. Resultatene fra artiklene viser at kulturell kompetanse er et begrep som er vanskelig å definere, men med perspektiv fra både klienter og sosialarbeidere, er det fastslått at kulturell kompetanse er viktig for å kunne forstå den andre. Å inneha kulturell kompetanse betyr også at en er klar over at forskjeller forekommer, men at disse ikke nødvendigvis er negative bare fordi de er annerledes enn hva en selv er vant til. I relasjonsbygging blir dermed kunnskap om kultur og hvilke forskjeller dette medbringer sentralt for at en sosialarbeider skal evne å skape en holdbar relasjon til en minoritetsfamilie.

Å inneha kulturell kompetanse betyr derimot ikke at en evner å skape denne relasjonen. Det er ved å kunne kombinere disse evnene med kunnskap om relasjonsbygging, i tillegg til personlig egnethet til å kunne relatere til andre mennesker, en kan lykkes i å skape trygge rammer for den andre. Personlig egnethet innebærer at en er reflektert rundt sine egne verdier og handlinger, og ikke minst er klar over at den majoritetskulturen en selv kanskje representerer vil farge forståelsen en har for den andre sin kultur.

Funnene i artiklene har dermed understreket det faktum at kulturell kompetanse har betydning i møtet med minoritetsfamilier. Dette ved at en kulturelt kompetent sosialarbeider er klar over hvilken rolle kultur spiller i relasjonen en står i, og hvordan den påvirker tolkninger og antakelser i relasjonen. Annen teori viser at kunnskap om relasjonsbygging er like viktig, da

minoritetsfamilier først og fremst er mennesker, og at forskjellene i kultur og utfordringer knyttet opp mot dette kommer som nummer to etter evnen til å skape relasjoner.

5.6. Videre forskning

Videre forskning på dette området bør først og fremst inkludere nyere kvalitative undersøkelser omkring minoritetsfamiliers opplevelser av barnevernet, og hvilke utfordringer sosialarbeidere ser på som mest pressende i dette arbeidet. Disse undersøkelsene bør ta for seg utfordringene, slik at det kan bli utformet løsninger på en bedre fremgangsmåte i forhold til disse, men også hvilke faktorer som var med på styrke relasjonen mellom klient og sosialarbeider. I dette tilfellet vil det være viktig å bringe inn begge parters perspektiv, for å få et så nyansert bilde av situasjonen som mulig. Det bør også undersøkes hvilke utfordringer som kan knyttes opp til kulturelle faktorer, og hvilke som tilligger andre faktorer, som det å bygge en relasjon via tolk, dersom språket er en utfordring. For barnevernsutdanningen vil videre forskning på dette feltet åpne for en bredere forståelse av hvilken rolle kultur spiller i barnevernet, og dermed føre til et mer kulturelt bevisst barnevern i Norge. Ved å tilføre med forskning om temaet til pensum for barnevernsstudenter, vil de dermed være mer forberedt på hva som kan møte dem, og dermed være kunne ha tilegnet seg mer kunnskap før de går ut i felt. Dette kan også bidra til at fremtidige barnevernspedagoger og sosialarbeidere behandler klienter rettferdig i forhold til enhver situasjon, fremfor å fokusere på at alle skal behandles likt. I tillegg til dette vil mer åpenhet og kunnskap om ulike kulturelle bakgrunner kunne bryte ned stereotypier om ulikhet, og til dels utdaterte holdninger.

6. Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt for meg teori som omhandlet kommunikasjon, relasjon, og kulturell kompetanse, samt hvordan dette virker i forhold til hverandre. Hovedtrekket i oppgaven viser en tydelig trend med tanke på det faktum at det er nødvendig med den kunnskapen som teorikapittelet introduserte, og at begrepene som blir nevnt også jobber med hverandre for å skape en helhetlig suksess.

Det oppstod spørsmål som jeg ikke fikk besvart underveis i prosessen med denne oppgaven. Disse gikk ut på hvorvidt det vil være enklere å bygge relasjoner med mindre barn i minoritetsfamilier, da de ikke vil være like påvirket av kulturelle forskjeller. Det oppstod også spørsmål rundt relasjonsbygging og hvilke utfordringer det bringer med seg dersom det er nødvendig med bruk av tolk. Jeg har også spørsmål rundt hvordan en sosialarbeider forholder seg til minoritetsfamilier, dersom sosialarbeideren selv er en del av den minoritetsetniske befolkningen, og om dette vil fremme eller hemme samarbeid med familien.

Problemstillingen jeg baserte oppgaven min på var: «*Hvilken betydning kan kulturell kompetanse ha for sosialarbeiderens relasjonsbygging med minoritetsfamilier?*» Min antakelse med denne problemstillingen var at kulturell kompetanse ville ha stor innvirkning for hvorvidt sosialarbeideren ville lykkes i å skape en relasjon med en minoritetsfamilie.

Videre valgte jeg å stille to spørsmål som ville hjelpe å belyse problemstillingen:

1. Hvilke forståelser tillegges begrepet *kulturell kompetanse* i dag?
2. Hvilke utfordringer knyttes til relasjonsbygging med minoritetsfamilier?

Resultatene i min oppgave drar i retning av at begrepet *kulturell kompetanse* er utfordrende å definere, og selv om en vet *hva* det innebærer, er det vanskelig å overføre dette til praktisk læring. De utfordringene som er særegne til relasjonsbygging med minoritetsfamilier vises å bestå av kulturelle normer og koder, samt forskjell i syn på barneoppdragelse og familiestrukturer. Videre viser resultatene i oppgaven at å bygge en relasjon krever kunnskap om kommunikasjon og relasjon, i tillegg til personlig egnethet, i forhold til det å være et medmenneske. Det vises også at å skape en relasjon med minoritetspersoner kan være utfordrende dersom en ikke innehar kulturell kompetanse. Dagens samfunn består av et

mangfold av etnisiteter, kulturer, og religioner. En sosialarbeider bør dermed søke å tilegne seg kunnskap om ulike kulturelle tema, dersom målet er å skape en god relasjon med sine klienter.

7. Referanseliste

- Aveyard, H. (2014). Doing a literature review in health and social care: a practical guide. Open University Press, 136-156. * 21 sider
- Azzopardi, C., & McNeill, T. (2016). From Cultural Competence to Cultural Consciousness: Transitioning to a Critical Approach to Working Across Differences in Social Work. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*, 25(4), 282–299. <https://doi.org/10.1080/15313204.2016.1206494> * 19 sider
- Bjørknes, L. E., Delås, G. M., Gradovski, M. V., Haaland, J. J., Lone, A., Paulsen, E., & Søndena, K. (2018). *Sosialpedagogikkens mangfold*. Fagbokforl.
- Bø, B. P. (2017). Sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn. *Fontene forskning*, 10(2), 71–83. <https://fonteneforskning.no/forskningsartikler/sosialt-arbeid-i-et-flerkulturelt-samfunn-6.19.541982.9b4df13539> * 13 sider
- Dahlum, Sirianne: validitet i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 15. mai 2021 fra <https://snl.no/validitet>
- Dalland, O. (2019). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal akademisk. * 158 sider
- Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R., & Nygren, L. (2015). Frykten for barnevernet— En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 92(02), 81–96. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-02> * 17 sider
- Gjertsen, P. Å. (2010). *Sosialpedagogikk forståelse, handling og refleksjon*. Fagbokforl.
- Hamre, K. (2017). *Levekår blant innvandrere i 2016* (Nr. 2017/13). https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/309211 * 11 sider
- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring innføring i metode for helse- og sosialfagene*. Høyskoleforl. * 145 sider
- Jani, J. S., Osteen, P., & Shipe, S. (2016). Cultural Competence and Social Work Education: Moving Toward Assessment of Practice Behaviors. *Journal of Social Work Education*, 52(3), 311–324. <https://doi.org/10.1080/10437797.2016.1174634> * 15 sider

- Jávo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer: Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Universitetsforlaget.
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2011). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. Abstrakt. * 33 sider
- Kipperberg, E. (Red.). (2015). *Når verden banker på: Nye utfordringer for profesjonsutøvelse*. Fagbokforlaget.
- Robinson, L. (2007). *Cross-cultural child development for social workers: An introduction*. Palgrave Macmillan. * 18 sider
- Røkenes, O. H., & Hanssen, P.-H. (2012). *Bære eller bryte: Kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Fagbokforlaget.
- Schirato, T., Yell, S., & Schirato, T. (2000). *Communication and culture: An introduction*. Sage Publications. * 17 sider
- Skytte, M. (2008). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. Gyldendal akademisk. * 78 sider
- Strøm, F., & Sørlien Molstad, C. (2020). *Holdninger til innvandrere og innvandring 2020* (Nr. 2020/49). https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachment/440155?_ts=1764bb71778 * 90 sider
- Svare, H. (2008). *Den gode samtalen kunsten å skape dialog*. Pax. * 54 sider
- Svartdal, Frode: fagfelleevaluering i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 15. mai 2021 fra <https://snl.no/fagfelleevaluering>
- Tranøy, Knut Erik: *metode* i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 16. mai 2021 fra <https://snl.no/metode>
- Ulleberg, I. (2004). *Kommunikasjon og veiledning: En innføring i Gregory Batesons kommunikasjonsteori - med historier fra veiledningspraksis*. Universitetsforlaget. * 23 sider

* 712 sider egenvalgt pensum